

Debuutroman. In 'Glorie' stelt filosofe Patricia Jozef

'Moet je job wel samenvallen met je identiteit?'

In haar debuutroman *Glorie* schetst filosofe Patricia Jozef (°1975) een spie uit het leven van een aantal tijdgenoten die worstelen met de vraag wie – of wat – ze zijn als hun professionele identiteit wegvalt.

CATHÉRINE ONGENAE

Als doctor in de filosofie Marcel Jacobs maar niet aan de bak komt, fantaseert hij een nieuw cv waarmee hij een kunstacademie weet te overtuigen om hem aan te werven als eventmanager. Daar moet hij het zien te vinden met Sarma Pijl, de ambitieuze hr-manager die de structuren van de school doet beven met haar vernieuwingsdrang. Terwijl hij professioneel de schijn ophoudt – en daarbij best goed werk levert – varen we mee op zijn stream of consciousness, leren we over zijn cynisch zelfbeeld, zijn vaderlijke kwaliteiten en de machteloosheid die hij voelt bij de toenemende hulpeloosheid van zijn bejaarde moeder.

Halfweg het boek, als het verhaal van Marcel tot een climax komt, verschuift de focus naar de gedachtestroom van Bodine Bourdeaud'hui. De kunstenaar kreeg op het hoogtepunt van haar carrière een baby, heeft sindsdien geen nieuw werk gemaakt. Als de academie haar inviteert om te komen spreken op een congres in Berlijn, zegt ze met tegenzin toe. In een poging de mentale navelstreng door te knippen en uit te zoeken wat er rest van de vrouw die ze vroeger was, gaat ze vier dagen volledig los. In de overpeinzingen van Bodine schetst de auteur een dubbelzinnig beeld van de kunstwereld, maar ze is ook treffend de gevoelswereld neer van een vrouw die er maar niet in slaagt om haar nieuwe moederlijke status te rijmen met een wild verleden, en het oeuvre dat daaruit geboren werd.

"Sommige moeders hebben het nu eenmaal moeilijk om die nieuwe rol een plaats te geven", legt Patricia Jozef uit. "Ik wilde over die aspecten van het moederschap schrijven omdat ik ze zelden tegenkom in de literatuur."

Ook de vraag of het moederschap en het kun-

stenaarschap combineerbaar zijn, duikt op. Kunstenaar Marina Abramovic beweerde ooit van niet, omdat een moeder zich volgens haar niet meer volledig aan de kunst zou kunnen wijden. Jozef is het daar niet mee eens: "De zee van tijd die je hebt als je geen gezin hebt, is niet altijd de meest vruchtbare bodem. Ik voelde de drang om intensiever te gaan schrijven net sterker worden toen mijn dochter een jaar was. Als je tijd beperkt is, moet je keuzes maken en dan kies je vaak goed. Al is het wel moeilijker om radicaal te zijn, om in die verzonnen wereld vrij van angst een verhaal te vertellen. Je afsluiten voor die gezinsstructuur, daar worstel ik nog het meest mee."

De twee vertellers in *Glorie* hebben op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken, behalve dan dat ze een zeker onbehagen delen. Ze zijn confuus over wie ze zijn, over de verwachtingen waar ze aan proberen te beantwoorden. De soms gekunstelde poses die ze aannemen voor de buitenwereld staan in schril contrast met het niet in te tomen leven dat onverstoortbaar rupturen slaat, of het nu ontstaat of uitdooft.

Die existentiële kwesties beletten niet dat *Glorie* in de eerste plaats een lichte en amusante roman

Jozef beschikt over een ongenadige blik en een sardonisch gevoel voor humor. Ze laat nachtmerries waarheid worden. Ze slaat, maar zalft ook

is. Jozef beschikt over een ongenadige blik en een sardonisch gevoel voor humor. Ze laat nachtmerries waarheid worden – of hoe noem je het als aambeien tijdens een sollicitatiegesprek gaan bloeden en je draagt een witte broek omdat je denkt dat dat artistieker overkomt? Ze slaat, maar zalft ook: voor de machteloosheid van haar personages toont ze een begripvol mededogen.

Wanhooop en angst

Die ambigue houding zet zich ook door in kritische beschouwingen over de kunstwereld, hoe de entourage vaak dweept maar niet begrijpt, hoe men het creatieproces probeert te vatten in onderzoek en het meten van kwaliteit, hoe de roem van de kunstenaar zijn menselijkheid overschaduwet. Ook het feminisme legt ze het vuur aan de schenen. Is ongelijkheid een argument om over lijken te gaan? "Vrouwen delven nog te vaak het onderspit," aldus Jozef, "er zijn problemen die een strijd waard zijn. Het probleem van een ideologie is dat het de persoon verstikt. In zijn woede is het feminisme soms blind voor het feit dat mensen in de eerste plaats individuen zijn. Vrouwen verwachten van andere vrouwen dat ze aan hun kant zullen staan omdat ze een vrouw zijn. Maar waarom zouden vrouwen aan hetzelfde zeel moeten trekken omwille van hun geslacht? Het fenomeen is overigens niet alleen eigen aan ideologische groepen. Het kan overal voorkomen, ook in vriendengroepen. Mensen willen graag een soort van consensus, maar niet elk individu past in die consensus. We moeten dat toelaten."

Dat identiteit veel meer facetten heeft dan wat het blote oog kan zien, bedoelt ze. Waarom moet een job bijvoorbeeld volledig samenvallen met wie je bent? "Er wordt wanhoopt energie geïnves-

teerd omdat men denkt dat men iemand moet zijn", zegt Jozef. "Soms wordt die profileringsdrang absurd. Mensen vallen er letterlijk uitgeput bij neer. Ik zie veel verwarring, verdriet en angst omdat dat streven mistukt, maar vaak creëren mensen die spoken zelf door zichzelf vast te pinnen op bepaalde aspecten van hun identiteit. Terwijl er nog zoveel andere zaken zijn."

► Glorie van Jozef heeft de bezwerende kracht van een psychologische roman, maar ook de sprankelende intellectuele prikkels van een ideeënroman.

teerd omdat men denkt dat men iemand moet zijn", zegt Jozef. "Soms wordt die profileringsdrang absurd. Mensen vallen er letterlijk uitgeput bij neer. Ik zie veel verwarring, verdriet en angst omdat dat streven mistukt, maar vaak creëren mensen die spoken zelf door zichzelf vast te pinnen op bepaalde aspecten van hun identiteit. Terwijl er nog zoveel andere zaken zijn."

Jozefs opleidingen als kunstenaar en filosofe manifesteren zich niet alleen in de beroepen van haar twee personages, maar laten zich ook duidelijk voelen in hun hersenspinsels. De ingrediënten zijn evenwel gedoseerd en werden intensief in het verhaal gemasseerd. Geen opgeheven vingertjes, geen pocherige wijsheden. Integendeel: gedachtegangen die uit de filosofie komen, zoals ideeën van Friedrich Nietzsche, Gilles Deleuze en Hannah Arendt, noemt ze niet bij naam, maar maakt ze exemplarisch door ze te verwerken in de aardse bespiegelingen van haar personages terwijl ze bijvoorbeeld in een pashokje bij H&M staan. Of ze maakt er muurspreuken van. 'Niet zijn, maar worden', schrijft Marcel Jacobs als beginnend student filosofie op een snipper papier die hij op zijn muur hangt. "Het idee dat de mens veranderlijk is, komt van Nietzsche", legt Jozef uit. Dat we hier, in deze regio, de vrijheid hebben om te worden wie we zijn. Dat we daar maar beter volop gebruik van maken.

Het doet denken aan het begrip nataliteit van Hannah Arendt. Ze knikt: "Arendt duikt inder-

'Er wordt wanhoopt energie geïnvesteerd omdat men denkt dat men iemand moet zijn'

PATRICIA JOZEF

daad ook een paar keer op, vaak door de ogen van Marcel Jacobs. Op een bepaald moment gaat hij een brood kopen, en bedenkt hij hoeveel energie het een bakker kost om een brood te bakken, en hoe snel het resultaat door ons wordt geconsumeerd. Dat brood is vluchtig, maar toch is wat de bakker doet van levensbelang. Die observatie komt letterlijk van Arendt. Zij schreef uitgebreid over wat er uiteindelijk rest van wat we doen en denken. Wat blijft er bijvoorbeeld over van het uitdovende leven van Elvire? De manier waarop ik die gedachten verwerk, ligt wel ver van de bron, en het is geen filosofie meer. Maar ik vind het leuk om die ideeën op een lichtvoetige manier te laten doorsijpelen."

Het kleinmenselijke banale

Glorie is in die zin niet op één genre vast te pinnen. De roman heeft de bezwerende kracht van een

psychologische roman, maar ook de sprankelende intellectuele prikkels van een ideeënroman. En dan is er nog het echte leven dat chaotisch, niet te sturen en bij momenten grotesk is, zowel gruwelijk als speels. Waarin mensen dingen doen of meemaken waarvan ze bij de gedachte alleen al het schaamrood voelen gloeien. Die ze het liefst meteen naar een donker hoekje van hun geheugen zouden verbannen. De kater na een mislukt slippertje. Een incontinent moment in een pashokje. Een zelfhulpboek over succes lezen maar er een andere kaft omheen wikkelen want wie wil er nu betrappt worden op twijfels... Die details zijn de humus die de personages voeden en tot leven brengen.

"Zowel het hoogstaande als het kleinmenselijke banale kunnen me diep raken", besluit Patricia Jozef. "Zo ver liggen die twee overigens niet uit elkaar." Net dat geïntegreerde wereldbeeld maakt van *Glorie* een overtuigend debuut.

Patricia Jozef,
Glorie, De Geus,
256 p., 19,99 euro.